

Лекція «Фінансові послуги» (узагальнена, Теми 13-15)

План лекційного заняття

1. Поняття та загальна характеристика фінансових послуг.
2. Учасники відносин з надання фінансових послуг, їх права та обов'язки.
3. Захист прав учасників відносин з надання фінансових послуг.

Рекомендовані нормативно-правові акти:

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (із змінами) № 435-IV (ч. 3 ст. 95 + послуги). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435-15#Text>.

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. (із змінами) № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/436-15#Text>.

Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. (із змінами) № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2258-19#Text>.

Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. (із змінами) № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2121-14#Text>.

Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. (із змінами) № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/996-14#Text>.

Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. (із змінами) № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2473-19#Text>.

Про депозитарну систему України : Закон України від 06.07.2012 р. (із змінами) № 5178-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/5178-17#Text>.

Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків : Закон України від 30.10.1996 р. (із змінами) № 448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. (із змінами) № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/851-15#Text>.

Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 р. (із змінами) № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/675-19#Text>.

Закон України «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту».

Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. (із змінами) № 1023-XII (втрата чинності). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.

Про захист прав споживачів : Закон України від 10.06.2023 р. № 3153-IX (не набрав чинності). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3153-20#Text>.

Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 р. (із змінами) № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/222-19#Text>.

Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. (із змінами) № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/679-14#Text>.

Про підприємництво : Закон України від 07.02.1991 р. № 698-XII (закон втратив чинність з 01.01.2004 року, крім статті 4). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/698-12#Text>.

Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. (із змінами) № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1591-20#Text>.

Про рекламу : Закон України від 03.07.1996 р. (із змінами) № 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 19.06.2020 р. (із змінами) № 738-IX (ст. 41). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3480-15#Text>.

Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 р. (із змінами) № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1734-19#Text>.

Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. (із змінами) № 85/96-ВР (втрата чинності відбудеться 01.01.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX (введення в дію відбудеться 01.01.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.

Про фінансовий лізинг : Закон України від 04.02.2021 р. (із змінами) № 1201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>.

Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. (із змінами) № 2664-III (втрата чинності відбудеться 01.01.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2664-14#Text>.

Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 р. (із змінами) № 1953-IX (введення в дію відбудеться з 01.01.2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.

Про фінансову реструктуризацію: Закон України від 14.06.2016 р. № 1414-VIII (втрата чинності крім окремих положень відбудеться 01.01.2028 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1414-19#Text>.

1. Поняття та загальна характеристика фінансових послуг

Ринок фінансових послуг – це сукупність учасників ринку фінансових послуг та відносин між ними, пов'язаних з наданням та отриманням фінансових та супровідних послуг. **Поняття «фінансова послуга»** закріплено у п. 64 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії». Нею є операція або декілька операцій, пов'язаних однією правовою метою, з фінансовими засобами, що здійснюються в інтересах інших осіб, ніж надавач такої фінансової послуги, а також послуги, прямо визначені спеціальними законами як фінансові послуги.

Допоміжними до фінансових послуг є послуги, пов'язані з фінансовими послугами та/або із здійсненням діяльності з надання фінансових послуг, які не належать до посередницьких послуг, а саме:

а) послуги із врегулювання простроченої заборгованості споживачів, які надаються колекторською компанією;

б) послуги із збирання, оброблення, зберігання, захисту та використання інформації про виконання особами грошових зобов'язань, які надаються бюро кредитних історій;

в) послуги, які надаються на підставі ліцензії на здійснення операцій з готівкою відповідно до Закону України «Про Національний банк України»;

г) інформаційні послуги на ринках капіталу та організованих товарних ринках, а також інші послуги, надання яких потребує авторизації відповідно до Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки";

г) актуарні послуги, надання яких потребує авторизації відповідно до Закону України "Про страхування";

д) послуги, що є допоміжними до платіжних послуг відповідно до Закону України «Про платіжні послуги»;

е) послуги, визначені як допоміжні спеціальними законами.

Також у Законі у п. 39 визначено поняття «**посередницькі послуги**», якими є одна чи декілька послуг, спрямованих на отримання клієнтом фінансової послуги (крім послуг, що надаються в межах професійної діяльності на ринках капіталу, пов'язані з інформуванням, консультуванням, пропонуванням, підготовкою, укладенням та виконанням (супроводом) договорів про надання фінансових послуг, одержанням платежів у межах цих договорів, включаючи здійснення на підставі договору із суб'єктом первинного фінансового моніторингу ідентифікації та верифікації клієнтів, а також інші послуги, визначені спеціальними законами.

Основні принципи надання фінансових і супровідних послуг та здійснення діяльності з надання таких послуг врегульовані у ст. 5 Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії». Діяльність з надання фінансових та/або супровідних послуг надавачами фінансових та/або супровідних послуг здійснюється з **дотриманням таких принципів**:

1) ведення діяльності з урахуванням притаманних їй ризиків та зважене управління ними;

2) наявності у керівників та працівників надавача фінансових та/або супровідних послуг кваліфікації, освітньо-кваліфікаційного рівня, достатніх для ефективного та прозорого ведення діяльності, дотримання стандартів надання фінансових та/або супровідних послуг, роботи з клієнтами, в тому числі стандартів ділової поведінки та професійної етики;

3) наявності у надавача фінансових послуг систем корпоративного управління та внутрішнього контролю, які відповідають встановленим законодавством України

вимогам, з метою забезпечення фінансової стійкості такого надавача та дотримання ним вимог законодавства України;

4) відсутності недобросовісної конкуренції та/або антиконкурентних узгоджених дій на ринку фінансових послуг;

5) своєчасного надання клієнту необхідної, повної, доступної та достовірної інформації про фінансову та/або посередницьку послугу, достатньої для прийняття ним свідомих рішень, зокрема про вартість такої послуги, про надавача фінансової послуги та/або посередника, а також про ризики, пов'язані з отриманням такої фінансової та/або посередницької послуги;

6) добровільності отримання послуги клієнтом та уникнення будь-яких форм введення клієнтів в оману, зловживань, маніпуляцій, тиску та примусу;

7) захисту фінансових засобів клієнтів від шахрайства та зловживань;

8) захисту і збереження інформації, що становить таємницю фінансової послуги відповідно до закону;

9) недопущення будь-яких форм необґрунтованої дискримінації споживачів;

10) ефективного контролю за якістю надання фінансових та супровідних послуг та недопущення конфлікту інтересів;

11) сприяння просвітницькій роботі з метою забезпечення обізнаності споживачів, отримання ними навичок, знань та впевненості щодо розуміння ризиків, відповідальності та можливостей, пов'язаних із користуванням фінансовими послугами;

12) впровадження кращих міжнародних практик з метою постійного вдосконалення діяльності та умов надання фінансових та/або супровідних послуг;

13) запобігання використанню фінансових послуг для здійснення діяльності, що суперечить вимогам законодавства;

14) розгляду звернень клієнтів у строки, встановлені законодавством або договором, та врегулювання спорів у тому числі в позасудовому порядку;

15) відкритості та прозорості відносин з Регулятором у межах законодавства України, у тому числі своєчасного взаємного обміну необхідною інформацією.

Різновиди фінансових послуг. Видами фінансових послуг, відповідно до положень ст. 4 Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії», є:

1) страхування;

2) надання коштів та банківських металів у кредит;

3) залучення коштів та банківських металів, що підлягають поверненню;

4) фінансовий лізинг;

5) факторинг;

6) надання гарантій;

7) торгівля валютними цінностями;

8) фінансові платіжні послуги;

9) фінансові послуги, що надаються в межах професійної діяльності на ринках капіталу/

До фінансової послуги із залучення коштів та банківських металів, що підлягають поверненню, від необмеженого кола осіб, не відноситься залучення коштів шляхом емісії/видачі/укладення фінансових інструментів (крім ощадних сертифікатів банку) у порядку, встановленому Законом України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки". Види фінансових послуг та їх ознаки встановлюються виключно Законом України «Про фінансові послуги та фінансові компанії», спеціальними законами та не можуть встановлюватися, змінюватися, доповнюватися іншими законами. Надання фінансових послуг, не включених до зазначеного переліку, забороняється.

Регулятор в межах розподілу повноважень, визначених Законом України «Про фінансові послуги та фінансові компанії», у порядку, встановленому його нормативно-правовими актами, має право приймати рішення про:

1) належність або неналежність певних послуг чи операцій, які за своєю суттю містять ознаки одного чи декількох видів фінансових послуг згідно з Законом України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» та/або спеціальними законами, до певного виду фінансових послуг;

2) заборону надання певних послуг, які за своєю суттю містять ознаки одного чи декількох видів фінансових послуг згідно з Законом України «Про фінансові послуги та фінансові компанії». та/або спеціальними законами.

У рішенні зазначаються обґрунтовані підстави, згідно з якими відповідну послугу віднесено Регулятором до певного виду фінансових послуг з посиланням на норми Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії». Про таке рішення Регулятор не пізніше наступного робочого дня повідомляє особу, яка надає відповідну послугу і якої стосується це рішення, та оприлюднює його на сторінці свого офіційного інтернет-представництва (офіційному веб-сайті). Така особа зобов'язана з дня отримання повідомлення Регулятора зупинити надання послуг, віднесених до певного виду фінансових послуг, до приведення своєї діяльності у відповідність з вимогами законів. У разі недотримання вимог цієї частини особа несе відповідальність згідно із законом.

Фінансова послуга надається на підставі договору, який укладається, змінюється, припиняється, виконання зобов'язань за яким забезпечується відповідно до вимог цивільного законодавства України з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» та спеціальними законами (ч. 1 ст. 9).

Договір про надання фінансової послуги (крім договору, предметом якого є послуга з торгівлі валютними цінностями або виконання платіжної операції, якщо зобов'язання за відповідними правочинами повністю виконуються сторонами у момент їх вчинення) укладається виключно в письмовій формі з дотриманням вимог Цивільного кодексу України, встановлених до письмової форми правочину:

1) у паперовій формі; або

2) у формі електронного документа, створеного згідно з вимогами, визначеними Законом України "Про електронні документи та електронний документообіг"; або

3) у порядку, передбаченому законодавством України про електронну комерцію.

У разі недотримання письмової форми договору про надання фінансової послуги, якщо така форма договору передбачена цією частиною, такий договір є нікчемним.

Договір про надання фінансової послуги, складений у письмовій формі, якщо інше не передбачено спеціальним законом, повинен містити:

1) назву договору;

2) номер, дату та місце укладення договору;

3) відомості про надавача фінансової послуги: найменування, місцезнаходження, ідентифікаційний код юридичної особи у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, відомості про внесення інформації про надавача фінансових послуг до Реєстру;

4) відомості про посередника (за наявності):

а) для юридичної особи - найменування, місцезнаходження, ідентифікаційний код юридичної особи у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

б) для фізичної особи - прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), відомості про місце проживання або місце перебування, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер/номер паспорта у формі картки (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера платника податків, повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті);

в) для фізичної особи - підприємця - прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), відомості про місце проживання або місце перебування, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер/номер паспорта у формі картки (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера платника податків, повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті), дата та номер запису в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань про проведення державної реєстрації;

г) номер та дата укладення договору посередника з надавачем фінансової послуги, на підставі якого такий посередник здійснює свою діяльність (у разі якщо такий договір укладений);

г) відомості про внесення інформації про посередника до Реєстру;

5) відомості про клієнта, який отримує фінансову послугу:

а) для фізичної особи - прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), відомості про місце проживання або місце перебування, реєстраційний номер облікової картки

платника податків або серія та номер паспорта/номер паспорта у формі картки (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера платника податків, повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті);

б) для фізичної особи - підприємця - прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), відомості про місце проживання або місце перебування, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта/номер паспорта у формі картки (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера платника податків, повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті);

в) для юридичної особи - найменування, місцезнаходження, ідентифікаційний код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

б) предмет договору із зазначенням виду фінансової послуги, що надається відповідно до умов договору;

7) розмір фінансового засобу, зазначений у грошовому виразі, строки (термін) його внесення та умови взаєморозрахунків (якщо фінансова послуга передбачає внесення фінансового засобу у визначеному розмірі та/або строки (термін) його внесення);

8) строки (термін), розмір, умови та порядок здійснення оплати за надану фінансову послугу;

9) строк (термін) дії договору;

10) порядок зміни умов і припинення дії договору;

11) необхідність отримання додаткових чи супутніх послуг надавача фінансових послуг та/або третіх осіб, пов'язаних з отриманням фінансової послуги (за наявності);

12) права та обов'язки сторін, відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору;

13) порядок та умови відмови від договору про надання фінансової послуги (за наявності);

14) контактні дані клієнта та надавача фінансових послуг, а також посередника (за наявності);

15) порядок надання клієнту договору та додатків до нього, якщо договір укладено у формі електронного документа (крім окремих договорів), а також порядок обміну повідомленнями між сторонами.

У договорі про надання фінансової послуги, крім вказаних вище умов, можуть зазначатися й інші умови, визначені за домовленістю сторін. Примірник договору про надання фінансової послуги, укладеного у паперовій формі, а також додатки до нього (за наявності) надаються надавачем фінансових послуг (посередником) споживачу одразу після його підписання сторонами.

Відправлення та одержання примірника договору, укладеного у формі електронного документа, та додатків до нього (за наявності) здійснюються у погоджений клієнтом спосіб, зазначений у договорі про надання фінансової послуги, у порядку, передбаченому Законом України "Про електронні документи та електронний документообіг" або Законом України "Про електронну комерцію".

У разі якщо договір про надання фінансової послуги укладається шляхом приєднання, він складається з публічної частини договору та індивідуальної частини договору, у тому числі у вигляді заяви про приєднання, підписанням якої клієнт приєднується до договору в цілому.

Публічна частина договору про надання фінансових послуг оприлюднюється та повинна бути доступною для ознайомлення клієнтів на веб-сайті (веб-сторінці) надавача фінансових послуг, включаючи його мобільну версію, і надається клієнту в момент підписання договору у спосіб, обраний ним із запропонованих надавачем фінансових послуг, який дає змогу встановити дату надання такого договору, з використанням контактних даних, зазначених клієнтом. Усі редакції публічної частини договору повинні зберігатися на веб-сайті (веб-сторінці) надавача фінансових послуг із зазначенням строку їх дії у порядку та протягом строку, встановлених нормативно-правовими актами Регулятора, але не менше трьох років з дати припинення дії останнього з договорів у відповідній редакції.

Якщо індивідуальна частина договору укладена в паперовій формі, примірник індивідуальної частини та додатки до неї (за наявності) надаються клієнту одразу після підписання договору.

Надання клієнту примірника індивідуальної частини договору, укладеної у формі електронного документа, та додатків до неї (за наявності) здійснюється у погоджений клієнтом спосіб, зазначений у договорі про надання фінансової послуги, у порядку, передбаченому Законом України "Про електронні документи та електронний документообіг" або Законом України "Про електронну комерцію".

Зміни до договору надаються клієнту у тому самому порядку, що і договір, до якого зміни вносяться, якщо інше не визначено таким договором або законом.

Обов'язок доведення того, що примірник договору (змін до договору) був наданий або направлений клієнту, покладається на надавача фінансових послуг (посередника).

Будь-які пропозиції надавача фінансових послуг клієнтові щодо зміни умов договору про надання фінансової послуги, у тому числі укладеного шляхом приєднання, здійснюються шляхом направлення надавачем фінансових послуг клієнтові повідомлення у спосіб, погоджений клієнтом у договорі про надання фінансової послуги, що дає змогу встановити дату направлення такого повідомлення, та у строки, встановлені договором.

Умови договору про надання клієнту пропозицій щодо зміни істотних умов договору в інший спосіб, ніж той, що дає змогу встановити дату направлення повідомлення клієнтові, без письмової згоди клієнта є нікчемними.

Положення абзаців першого і другого цієї частини не поширюються на зміну умов публічної частини договору приєднання, ініційовану надавачем фінансових послуг у порядку, передбаченому умовами такого договору.

Письмова згода клієнта на зміну (у тому числі збільшення) платежів за договором (крім зміни фіксованої процентної ставки, зміни порядку розрахунку змінюваної процентної ставки) може бути надана клієнтом під час укладення договору (індивідуальної частини договору приєднання), якщо інше не передбачено спеціальним законом. Умови договору про надання фінансових послуг, що обмежують права клієнта порівняно з правами, встановленими законом, є нікчемними.

Нечіткі або неоднозначні положення договорів про надання фінансових послуг (у тому числі щодо прав та обов'язків сторін) за участю споживача тлумачаться на користь споживача.

Надавачам фінансових послуг забороняється в односторонньому порядку збільшувати розмір процентної ставки або інших платежів, передбачених договором про надання фінансових послуг або графіком платежів, а також змінювати порядок розрахунку змінюваної процентної ставки, крім випадків, встановлених спеціальним законом.

Якщо інше не передбачено законом, надавачам фінансових послуг забороняється вимагати дострокового виконання та/або розірвання договору про надання фінансових послуг, а також розривати в односторонньому порядку укладені договори про надання фінансових послуг у разі незгоди клієнта з пропозицією надавача фінансових послуг про збільшення процентної ставки або іншого платежу, передбаченого договором або графіком погашення боргу, та/або пропозицією про зміну порядку розрахунку змінюваної процентної ставки.

Підстави, порядок та правові наслідки припинення дії договорів про надання фінансових послуг визначаються законами України, а також укладеними відповідно до них договорами.

Забороняється покладати на споживача обов'язок сплати будь-яких платежів, відшкодувань, штрафних санкцій за реалізацію ним права на відмову від договору (у разі якщо таке право передбачено законом та/або договором), предметом якого є надання йому фінансової послуги з надання коштів та банківських металів у кредит, або за дострокове розірвання (ініціювання дострокового розірвання) споживачем такого договору, а також забороняється стягнення таких платежів, відшкодування, штрафних санкцій.

Спеціальними законами можуть встановлюватися особливості укладення та/або виконання договору про надання фінансової послуги.

Інші вимоги до договору про надання фінансової послуги можуть бути передбачені спеціальним законом, а якщо такі вимоги не встановлені спеціальним законом - нормативно-правовими актами Регулятора.

2. Учасники відносин з надання фінансових послуг, їх права та обов'язки

Учасниками відносин з надання фінансових послуг є надавачі фінансових та супровідних послуг та їх об'єднання (у тому числі саморегулювні організації надавач послуг та клієнти. **Клієнтом** є будь-яка особа, яка звертається за отриманням фінансових послуг до надавача фінансових послуг та/або посередника чи користується послугами надавача фінансових послуг та/або посередника. **Надавачем фінансових послуг** є фінансова установа, а у випадках, прямо визначених спеціальними законами, – інша юридична особа або філія іноземної юридичної особи, яка має право надавати фінансові послуги. У свою чергу **фінансовою установою** є юридична особа, метою створення якої є здійснення діяльності з надання фінансових послуг, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг на підставі відповідної ліцензії, виданої Регулятором. Не є фінансовими установами надавачі супровідних послуг, які одночасно не надають також фінансові послуги, а також інші особи, які отримали ліцензію на здійснення діяльності з надання фінансових послуг без набуття статусу фінансової установи. У законі України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» закріплені також поняття «споживач фінансових послуг» (п. 56 ч. 1 ст. 1) та «посередник» (п. 38 ч. 1 ст. 1). **Споживачем фінансових послуг** є фізична особа, яка звертається за наданням фінансових послуг до надавача фінансових послуг та/або посередника або користується послугами надавача фінансових послуг та/або посередника для задоволення особистих потреб, не пов'язаних із підприємницькою або незалежною професійною діяльністю. **Посередником** є фізична особа, фізична особа-підприємець, юридична особа або постійне представництво юридичної особи-нерезидента, яка має право надавати посередницькі послуги. **Надавачем супровідних послуг** (це допоміжні та посередницькі послуги) є юридична особа, постійне представництво юридичної особи-нерезидента, а у випадках, прямо визначених законодавством України, – фізична особа або фізична особа-підприємець, яка має право надавати супровідні послуги. **Фінансова група** – це банківська група, небанківська фінансова група. **Фінансова холдингова компанія** – це юридична особа, основним видом діяльності якої є участь у статутному капіталі юридичних осіб, діяльність фінансових установ, які є її дочірніми та/або асоційованими компаніями, є основною.

Права та обов'язки учасників відносин з надання фінансових послуг.

Права клієнта (ч. 1 ст. 6 Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії»). Клієнт перед та під час отримання фінансової та/або посередницької послуги має право на:

1) своєчасне отримання необхідної, повної, доступної та достовірної інформації про фінансову та/або посередницьку послугу та про її надавача у визначеному законодавством обсязі, достатньої для прийняття клієнтом свідомого рішення про отримання такої послуги або про відмову від її отримання;

2) належну якість отримуваної фінансової та/або посередницької послуги та обслуговування;

3) конфіденційність отримання фінансової послуги та інформації про надання фінансової послуги, крім випадків, встановлених законом;

4) захист своїх прав, у тому числі шляхом відшкодування шкоди, завданої внаслідок порушення його прав та законних інтересів, досудового вирішення спорів щодо надання фінансових послуг, звернення до суду та інших уповноважених органів;

5) прийняття добровільного рішення про отримання фінансової та/або посередницької послуги або про відмову від отримання такої послуги перед її отриманням.

Обов'язки клієнта (ч. 2 ст. 6 Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії»). Клієнт з метою отримання фінансової та/або посередницької послуги зобов'язаний:

1) відповідально обирати таку послугу та ознайомлюватися із інформацією про умови та порядок її надання;

2) враховувати власні можливості щодо виконання взятих на себе зобов'язань у зв'язку з отриманням такої послуги;

3) звертатися у разі необхідності до надавача такої послуги за роз'ясненням умов надання послуги перед її отриманням;

4) надавати на вимогу надавача такої послуги достовірну та актуальну інформацію (зокрема документи, що її підтверджують), необхідну для отримання послуги та під час виконання договору, укладеного з надавачем фінансових послуг, у тому числі з метою дотримання надавачем такої послуги вимог законодавства.

Клієнт має також інші права та обов'язки, встановлені законом та/або договором.

Окремо врегульовано **право клієнта на інформацію** (ст. 7 Закону). При зверненні клієнта до надавача фінансових послуг або посередника з метою отримання фінансової послуги надавач фінансових послуг або посередник зобов'язаний надати інформацію щодо продуктів, які пропонуються в межах такого виду фінансових послуг. **Надавач фінансових послуг зобов'язаний** розкривати клієнтам визначену законодавством України актуальну та достовірну інформацію про діяльність надавача фінансових послуг, що розміщується у місці надання послуг клієнтам та/або на власному веб-сайті (веб-сторінці), включаючи його мобільну версію, та у мобільному застосунку (за наявності). **Така інформація повинна, зокрема, включати:**

1) інформацію про надавача фінансових послуг:

а) найменування, місцезнаходження, контактний номер телефону, адреса електронної пошти надавача фінансових послуг та адреса, за якою приймаються скарги клієнтів;

б) відомості про відокремлені підрозділи, місця надання фінансових послуг;

в) відомості про склад органів управління;

г) відомості про фінансові показники діяльності, структуру власності, іншу інформацію про надавача фінансових послуг, що підлягає оприлюдненню відповідно до закону;

г) відомості про державну реєстрацію надавача фінансових послуг;

д) інформація про наявність у надавача фінансових послуг права на надання відповідної фінансової послуги та про його включення до Реєстру, що містить відомості про такого надавача фінансових послуг;

е) відомості про порушення провадження у справі про банкрутство, відкриття ліквідаційної процедури, застосування процедури санації до надавача фінансових послуг;

є) рішення про ліквідацію/припинення надавача фінансових послуг;

ж) контактна інформація Регулятора, який здійснює державне регулювання щодо діяльності надавача фінансових послуг;

2) перелік послуг та продуктів, що надаються надавачем фінансових послуг, порядок та умови їх надання;

3) вартість, ціну/тарифи, розмір плати (проценти, винагороду) щодо продуктів залежно від виду фінансової послуги (для продуктів, які пропонуються клієнтам, що не є споживачами, така інформація може бути індивідуальною);

4) інформацію про механізми захисту прав споживачів (про можливість та порядок позасудового розгляду скарг споживачів, а також про наявність гарантійних фондів чи компенсаційних схем, що застосовуються відповідно до законодавства України щодо окремих видів фінансових послуг та/або продуктів);

5) найменування (для фізичної особи або фізичної особи - підприємця - прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) посередників (за наявності).

Надавачі фінансових послуг забезпечують доступність інформації, розміщеної на власних веб-сайтах (веб-сторінках) відповідно до цієї частини, не менше ніж за останні три роки.

Посередник зобов'язаний розкривати клієнтам визначену законодавством України актуальну інформацію про діяльність надавача фінансових послуг, а також інформацію про себе (найменування, а для фізичної особи або фізичної особи - підприємця - прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), перелік послуг, які він має право надавати, іншу інформацію, визначену законодавством України, що розміщується у місці надання послуг клієнтам та/або на власному веб-сайті (веб-сторінці) посередника, включаючи його мобільну версію, та/або у мобільному застосунку посередника (за наявності) щодо тих фінансових послуг, що надаються через цей мобільний застосунок.

Посередник може розкривати актуальну інформацію про діяльність надавача фінансових послуг шляхом розміщення на власному веб-сайті (веб-сторінці) гіперпосилання, що забезпечує перенаправлення (відсилання) на веб-сайт (веб-сторінку) надавача фінансових послуг.

Посередники забезпечують доступність інформації, розміщеної на власних веб-сайтах (веб-сторінках) відповідно до цієї частини, не менше ніж за останні три роки.

Надавач фінансових послуг або посередник на вимогу клієнта зобов'язаний надати йому таку інформацію про надавача фінансових послуг:

- 1) відомості про фінансові показники його діяльності та економічний стан, які підлягають обов'язковому оприлюдненню;
- 2) перелік його керівників;
- 3) розмір часток у статутному капіталі надавача фінансових послуг, що знаходяться у власності членів його виконавчого органу, а також про структуру власності надавача фінансових послуг;
- 4) іншу інформацію, право клієнта на отримання якої визначено законом.

Розміщення відповідної інформації на веб-сайті (веб-сторінці) надавача фінансових послуг та/або посередника вважається належним виконанням вимоги щодо письмової форми надання інформації.

Якщо інше не передбачено спеціальним законом, перед укладенням договору про надання фінансової послуги надавач фінансових послуг або посередник зобов'язаний повідомити споживачу про:

- 1) фінансову послугу - загальну суму витрат, у тому числі зборів, платежів та інших витрат, які повинен сплатити споживач у зв'язку з отриманням фінансової послуги, включно з податками, а якщо конкретний розмір не може бути визначений - порядок визначення таких витрат;
- 2) істотні умови договору про надання фінансової послуги, включаючи:
 - а) мінімальний строк дії договору;
 - б) наявність у споживача права відмови від договору, права розірвання, припинення договору, права дострокового виконання договору, а також порядок та наслідки реалізації таких прав;
 - в) порядок внесення змін до договору;
- 3) механізми захисту прав споживачів:
 - а) можливість та порядок розгляду скарг та позасудового врегулювання спорів;
 - б) наявність гарантійних фондів чи компенсаційних схем, що застосовуються відповідно до законодавства;
- 4) неможливість збільшення фіксованої процентної ставки чи зміни порядку розрахунку змінюваної процентної ставки за договором без письмової згоди споживача.

На вимогу клієнта надавач фінансових послуг зобов'язаний безоплатно надати йому проект договору про надання фінансової послуги (крім договору, предметом якого є послуга з торгівлі валютними цінностями або виконання платіжної операції, якщо відповідні правочини повністю виконуються сторонами у момент їх вчинення) у формі паперового або електронного документа (за вибором споживача).

Положення цієї частини не застосовується, якщо надавач фінансових послуг у момент вимоги має підстави не продовжувати або не бажає продовжувати процес укладення договору з клієнтом.

Надавач фінансових послуг під час надання інформації споживачу зобов'язаний дотримуватися вимог законодавства про захист прав споживачів.

Після припинення дії договору про надання фінансової послуги, у тому числі у зв'язку із завершенням строку дії або виконанням такого договору, клієнт за письмовим запитом має право отримати від надавача фінансових послуг інформацію, що стосується виконання сторонами своїх зобов'язань, встановлених договором, в обсягах та порядку, встановлених нормативно-правовими актами Регулятора. При цьому інформація про відсутність заборгованості та виконання зобов'язань клієнта в повному обсязі за договором про надання фінансової послуги надається клієнтові надавачем фінансової послуги у вигляді довідки протягом п'яти робочих днів з дня отримання письмового запиту клієнта. Інша інформація, що стосується виконання сторонами своїх зобов'язань, встановлених договором про надання фінансової послуги, надається клієнту в обсягах та порядку, встановлених спеціальними законами та нормативно-правовими актами Регулятора.

Нормативно-правовими актами Регулятора можуть визначатися мінімальний обсяг та порядок надання інформації, що має надаватися споживачу щодо кожного виду фінансових послуг додатково до інформації, надання якої споживачу передбачено, якщо такий мінімальний обсяг інформації та/або порядок її надання не встановлений спеціальними законами.

3. Захист прав учасників відносин з надання фінансових послуг

З питаннями захисту прав учасників відносин з надання фінансових послуг у Законі пов'язано декілька понять, зокрема: державне регулювання діяльності з надання фінансових та супровідних послуг, ринкова поведінка, відповідальність за порушення умов окремих різновидів договорів про надання фінансових послуг, відповідальність за порушення законодавства у сфері надання фінансових послуг тощо. Одним з об'єктів, захист якого може здійснюватися у відповідних відносинах, є **ділова репутація**, якою є сукупність зібраної Регулятором документально підтвердженої інформації про фізичну або юридичну особу, що дає можливість зробити висновок про відповідність її діяльності вимогам законодавства, діловій практиці та професійній етиці, а також відомості про професійні та управлінські здібності фізичної особи.

Державне регулювання діяльності з надання фінансових та супровідних послуг – це здійснення державою з метою захисту прав і законних інтересів клієнтів заходів щодо створення та вдосконалення системи норм, якими визначаються загальні принципи діяльності з надання фінансових та супровідних послуг, що регулюють діяльність надавачів фінансових та супровідних послуг, встановлюють порядок здійснення нагляду за здійсненням діяльності з надання фінансових та

супровідних послуг, встановлюють відповідальність за порушення законодавства, що регулює відносини між учасниками ринку фінансових послуг (п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону). Ринкова поведінка - дотримання надавачем фінансових та/або супровідних послуг встановлених законодавством критеріїв та вимог у спосіб, який забезпечує захист прав споживачів, розкриття та прозорість інформації, бездоганну ділову репутацію власників, керівників, добросовісну конкуренцію стосовно інших надавачів фінансових або супровідних послуг, а також належну внутрішню організацію, яка забезпечує контроль за дотриманням таких стандартів діяльності (п. 50 ч. 1 ст. 1 Закону).

У ч. 2 ст. 3 Закону також закріплено, що захист прав споживачів здійснюється відповідно до законодавства про захист прав споживачів з урахуванням особливостей, встановлених спеціальними законами.

Більш детально питання здійснення державного регулювання та нагляду за діяльністю з надання фінансових та супровідних послуг врегульовано у Розділі V Закону, державне регулювання і нагляд за діяльністю фінансових компаній та ломбардів – у Розділі VI.

Відповідно до положень ст. 21 Закону, метою державного регулювання та нагляду за діяльністю з надання фінансових та супровідних послуг є забезпечення захисту законних інтересів клієнтів, сталого розвитку і стабільності фінансового ринку, а також створення сприятливих умов для розвитку економіки України і належного конкурентного середовища на фінансовому ринку. Основними завданнями, які виконує Регулятор для досягнення цієї мети, є:

- 1) формування та реалізація єдиної та ефективної державної політики щодо державного регулювання та нагляду на ринку фінансових послуг;
- 2) захист прав та законних інтересів учасників ринку фінансових послуг;
- 3) забезпечення ефективності та цілісності ринку фінансових послуг, створення сприятливих умов для його розвитку та функціонування;
- 4) створення умов для ефективної мобілізації і розміщення фінансових ресурсів учасниками ринку фінансових послуг;
- 5) створення належного конкурентного середовища на ринку фінансових послуг та запобігання монополізації;
- 6) сприяння створенню рівних можливостей для доступу до ринку фінансових послуг;
- 7) недопущення конфлікту інтересів у діяльності надавачів фінансових та супровідних послуг та/або врегулювання конфлікту інтересів;
- 8) забезпечення фінансової стабільності та недопущення накопичення системного ризику у фінансовій системі;
- 9) додержання учасниками ринку фінансових послуг вимог законодавства України;
- 10) контроль за прозорістю та відкритістю функціонування ринку фінансових послуг;

11) сприяння інтеграції в європейський та міжнародний ринки фінансових послуг;

12) сприяння просвітницькій роботі з метою забезпечення обізнаності споживачів, отримання ними навичок, знань та впевненості щодо розуміння ризиків, відповідальності та можливостей, пов'язаних із отриманням фінансових послуг;

13) забезпечення відкритих та прозорих відносин з учасниками ринку фінансових послуг у межах законодавства України, у тому числі своєчасного взаємного обміну необхідною інформацією.

Окремо у законі регулюються питання відповідальності за порушення прав споживачів. Так, ненадання, несвоєчасне надання споживачу визначеної законодавством інформації про умови надання фінансових послуг, надання недостовірної інформації про фінансову послугу або порушення встановлених законодавством вимог щодо взаємодії із споживачами при врегулюванні простроченої заборгованості (вимог до етичної поведінки) тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом. Регулятор застосовує до надавачів фінансових та/або супровідних послуг заходи впливу у вигляді накладення штрафу за такі порушення прав споживачів:

1) ненадання або надання не в повному обсязі споживачу перед укладенням договору про надання фінансових послуг визначеної законом інформації про умови надання фінансових послуг в обсязі, передбаченому законодавством, або надання недостовірної інформації про таку послугу - у розмірі від 300 до 600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожний випадок такого ненадання, надання не в повному обсязі чи надання недостовірної інформації;

2) ненадання за письмовим запитом споживача проекту договору про надання фінансової послуги, якщо такий обов'язок передбачено законом, - у розмірі 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожний випадок такого ненадання;

3) ненадання споживачу примірника договору про надання фінансової послуги та додатків до нього (за наявності) - у розмірі 400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожний такий випадок;

4) непроведення оцінки кредитоспроможності споживача перед укладенням договору про надання фінансової послуги, якщо її обов'язкове проведення передбачено законом, - у розмірі від 300 до 600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожний такий випадок;

5) укладення договору про надання фінансової послуги не в письмовій формі (якщо укладення договору в письмовій формі передбачено законом) - у розмірі 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожний такий випадок;

6) збільшення в односторонньому порядку фіксованої процентної ставки, зміна в односторонньому порядку механізму обчислення змінюваної процентної ставки або неповідомлення споживача у строк та порядку, встановлені законом, про зміну

змінюваної процентної ставки - у розмірі від 500 до 800 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожний такий випадок;

7) неповідомлення надавачем фінансової послуги споживача про відступлення права вимоги за договором про надання фінансової послуги, якщо обов'язковість такого повідомлення встановлена законом, - у розмірі від 300 до 600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожний випадок такого неповідомлення;

8) недотримання встановлених законодавством вимог щодо взаємодії із споживачами при врегулюванні простроченої заборгованості (вимог щодо етичної поведінки) - у розмірі від 3 тисяч до 6 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

9) залучення до врегулювання простроченої заборгованості юридичної особи, не включеної до реєстру колекторських компаній, - у розмірі від 5 тисяч до 8 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

10) недотримання встановлених законом вимог до договору про споживчий кредит - у розмірі від 5 тисяч до 7 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порядок застосування до надавачів фінансових або супровідних послуг заходів впливу у вигляді накладення штрафних санкцій за порушення прав споживачів визначається нормативно-правовими актами Регулятора, чинними на момент прийняття рішення Регулятора про застосування відповідних заходів впливу. Рішення Регулятора про застосування до надавачів фінансових або супровідних послуг заходу впливу у вигляді накладення штрафу набирає чинності з робочого дня, наступного за днем прийняття такого рішення, та визнається виконавчим документом. Окремі заходи впливу у вигляді накладення штрафу за порушення прав споживачів застосовуються також до юридичної особи, якій анульовано ліцензію на надання фінансових послуг та яку виключено з Реєстру, до завершення виконання всіх договорів із споживачами.

Відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері надання фінансових послуг.

Кримінальна відповідальність. Стаття 220-2 Кримінального кодексу України «Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи».

1. Внесення змін до документів або реєстрів бухгалтерського обліку або внесення у звітність фінансової установи завідомо неповних або недостовірних відомостей про угоди, зобов'язання, майно установи, у тому числі яке перебуває в довірчому управлінні, чи про фінансовий стан установи, чи підтвердження такої інформації, надання такої інформації Національному банку України, опублікування чи розкриття такої інформації в порядку, визначеному законодавством України, якщо ці дії вчинені з метою приховування ознак банкрутства чи стійкої фінансової

неспроможності або підстав для обов'язкового відкликання (анулювання) у фінансової установи ліцензії або визнання її неплатоспроможною, -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 351-1. Перешкоджання діяльності органу державного фінансового контролю, Рахункової палати, члена Рахункової палати

1. Невиконання службовою особою законних вимог органу державного фінансового контролю, Рахункової палати, члена Рахункової палати, створення штучних перешкод у їх роботі, надання їм завідомо неправдивої інформації -

караються штрафом від ста до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років.

3. Службовими особами, які займають особливо відповідальне становище, у статтях 368, 368-5, 369 та 382 цього Кодексу є:

1) Президент України, Прем'єр-міністр України, члени Кабінету Міністрів України, перші заступники та заступники міністрів, Голова та член Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Голова та член Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Голова та член Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Голова та державний уповноважений Антимонопольного комітету України, Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Голова Фонду державного майна України, його перший заступник та заступники, Голова та член Центральної виборчої комісії, народні депутати України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Директор Національного антикорупційного бюро України, Директор Бюро економічної безпеки України, Директор Державного бюро розслідувань, Генеральний прокурор, його перші заступники та заступники, Голова Конституційного Суду України, його заступники та судді Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду, його заступники та судді Верховного Суду, голови вищих спеціалізованих судів, їх заступники та судді вищих спеціалізованих судів, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступники, Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його перший заступник та заступники, Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим, його перший заступник та заступники, радники та помічники Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України.

Адміністративна відповідальність. Глава 12 Кодексу України про адміністративні правопорушення має назву «Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницькій діяльності». Серед статей, які є у складі цієї глави, фінансової сфери стосуються наступні склади.

Стаття 155-1. Порухення порядку проведення розрахунків.

(частина 3)

Порухення встановленого законом порядку проведення розрахунків при здійсненні операцій з купівлі-продажу іноземної валюти -

тягне за собою накладення штрафу на осіб, які здійснюють операції з купівлі-продажу іноземної валюти, від трьох до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб уповноважених банків або суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність на підставі агентських угод з уповноваженими банками з операцій купівлі-продажу іноземної валюти, - від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу на осіб, які здійснюють операції з купівлі-продажу іноземної валюти, від шести до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб уповноважених банків або суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність на підставі агентських угод з уповноваженими банками з операцій купівлі-продажу іноземної валюти, - від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 156-1. Порухення законодавства про захист прав споживачів.

(частина 5)

Ненадання, несвоєчасне надання споживачу фінансових послуг інформації про умови надання фінансової послуги, яку він має намір отримати, та іншої інформації, обов'язковість надання якої споживачу фінансових послуг передбачена законодавством, а також надання інформації про фінансову послугу, учасника ринку фінансових послуг, що містить неповні, неточні або недостовірні відомості (дані), -

тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб, фізичних осіб - підприємців від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною п'ятою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб, фізичних осіб - підприємців від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 156-4. Порухення правил прийняття ставок у лотерею.

Прийняття ставок у лотерею від осіб, які не досягли 18-річного віку, -

тягне за собою накладення штрафу на особу, яка прийняла ставку, від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу на особу, яка прийняла ставку, від двохсот п'ятдесяти до п'ятисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 162. Порухення правил про валютні операції.

Незаконні скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави -

тягнуть за собою попередження або накладення штрафу від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією валютних цінностей.

Стаття 162-1. Порушення порядку здійснення валютних операцій.

Порушення порядку здійснення валютних операцій -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб юридичних осіб (крім уповноважених установ), громадян - суб'єктів підприємницької діяльності від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Термін "уповноважені установи" вживається у значенні, визначеному Законом України "Про валюту і валютні операції";

Стаття 163-7. Порушення порядку діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках.

Здійснення фізичною особою операції (операцій), пов'язаної (пов'язаних) з безпосереднім провадженням професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках, для здійснення якої (яких) необхідна наявність відповідної ліцензії, без ліцензії на провадження відповідного виду діяльності в межах такої професійної діяльності або провадження відповідного виду діяльності, що підлягає ліцензуванню на підставі ліцензії, іншої ніж та, що надає право на провадження такого виду діяльності, або провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках з порушенням умов ліцензування -

тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, пов'язані з отриманням доходу у великих розмірах, -

тягнуть за собою накладення штрафу від двох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Отримання доходу у великих розмірах має місце, коли його сума у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 163-11. Порушення порядку розкриття інформації на ринках капіталу та організованих товарних ринках або у системі накопичувального пенсійного забезпечення.

Нерозкриття, розкриття не в повному обсязі, несвоєчасне розкриття інформації та/або розкриття недостовірної інформації на ринках капіталу та організованих товарних ринках або у системі накопичувального пенсійного забезпечення -

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Умисне розголошення професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, -

тягне за собою накладення штрафу від двох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 163-13. Порушення порядку приймання готівки для подальшого її переказу.

Порушення небанківською фінансовою установою, яка має ліцензію Національного банку України на переказ коштів без відкриття рахунків, комерційним агентом банку законів України та нормативно-правових актів Національного банку України щодо порядку приймання готівки для подальшого її переказу -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб небанківської фінансової установи, яка має ліцензію Національного банку України на переказ коштів без відкриття рахунків, комерційного агента банку від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дія, передбачена частиною першою цієї статті, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке ж порушення, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 163-14. Порушення порядку здійснення операцій з електронними грошима.

Порушення законів України та нормативно-правових актів Національного банку України щодо порядку здійснення операцій з електронними грошима -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб юридичної особи - суб'єкта господарювання від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дія, передбачена частиною першою цієї статті, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке ж порушення, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 163-15. Порушення порядку проведення готівкових розрахунків та розрахунків з використанням електронних платіжних засобів за товари (послуги).

Порушення порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), у тому числі перевищення граничних сум розрахунків готівкою, недотримання установлених законодавством вимог щодо забезпечення можливості розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів -

тягне за собою накладення штрафу на фізичну особу - підприємця, посадових осіб юридичної особи від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дія, передбачена частиною першою цієї статті, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке ж порушення, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 163-16. Порушення порядку оприлюднення фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності.

Порушення порядку оприлюднення фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності разом з аудиторським звітом -

тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 164. Порушення порядку провадження господарської діяльності.

Провадження господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання або без подання повідомлення про початок здійснення господарської діяльності, якщо обов'язковість подання такого повідомлення передбачена законом, або без отримання ліцензії на провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, або у період зупинення дії ліцензії, у разі якщо законодавством не передбачені умови провадження ліцензійної діяльності у період зупинення дії ліцензії, або без одержання документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди), -

тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, або пов'язані з отриманням доходу у великих розмірах, -

тягнуть за собою накладення штрафу від двох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення.

Надання суб'єктом господарювання органу ліцензування, дозвільному органу або адміністратору недостовірної інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства -

тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

...

Порушення ліцензіатом встановленого законом строку повідомлення органу ліцензування про зміну відомостей, зазначених у заяві та документах, що додавалися до заяви про отримання ліцензії, -

тягне за собою накладення штрафу від двохсот п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невиконання ліцензіатом розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до однієї тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Надання суб'єктом господарювання недостовірної або не в повному обсязі інформації у повідомленні про початок провадження господарської діяльності, необхідність подання якої встановлена законом для певного виду господарської діяльності, -

тягнуть за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення суб'єктом господарювання встановленого законом строку для подання повідомлення про зміну відомостей, зазначених у повідомленні про початок здійснення господарської діяльності, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Отримання доходу у великих розмірах має місце, коли його сума у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 164-2. Порушення законодавства з фінансових питань.

Приховування в обліку валютних та інших доходів, непродуктивних витрат і збитків, відсутність бухгалтерського обліку або ведення його з порушенням встановленого порядку, внесення неправдивих даних до фінансової звітності, неподання фінансової звітності, несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризацій грошових коштів і матеріальних цінностей, несвоєчасне подання на розгляд, погодження або затвердження річного фінансового плану підприємства державного сектору економіки та звіту про його виконання, перешкоджання працівникам органу державного фінансового контролю у проведенні ревізій та перевірок, невжиття заходів по відшкодуванню з винних осіб збитків від недостач, розтрат, крадіжок і безгосподарності -

тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 166-5. Порухення банківського законодавства, законодавства у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг, валютного законодавства, законодавства, яке регулює переказ коштів в Україні, нормативно-правових актів Національного банку України або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку.

Порухення пов'язаними з банком особами або іншими особами, які відповідно до закону можуть бути об'єктом перевірки Національного банку України, банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку України, крім порушень, зазначених у статті 73 Закону України "Про банки і банківську діяльність", у тому числі подання недостовірної (неповної) звітності, зокрема, щодо якості активів, проведення операцій із пов'язаними з банком особами, суті операцій, або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, -

тягне за собою накладення штрафу від двох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони призвели до віднесення банку до категорії проблемних, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порухення нормативно-правових актів Національного банку України, які регулюють діяльність у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг, -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб небанківських фінансових установ або юридичних осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національний банк України, від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порухення законів України та нормативно-правових актів Національного банку України, які регулюють переказ коштів в Україні, -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб платіжної організації, члена/учасника платіжної системи від трьох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порухення встановлених Національним банком України загальних параметрів моніторингу з метою ідентифікації помилкових та неналежних переказів із застосуванням електронних платіжних засобів -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб еквайра та/або емітента від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неповідомлення про помилкові/неналежні перекази та суб'єктів цих переказів інших членів/учасників платіжної системи -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб члена/учасника платіжної системи від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення вимог валютного законодавства -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб уповноважених установ від трьох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Терміни "еквайр", "емітент", "платіжна організація", "член/учасник платіжної системи" вживаються у значеннях, визначених Законом України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні".

Термін "пов'язана з банком особа" вживається у значенні, визначеному Законом України "Про банки і банківську діяльність".

Термін "уповноважені установи" вживається у значенні, визначеному Законом України "Про валюту і валютні операції".

Стаття 166-8. Порушення порядку зайняття діяльністю з надання фінансових послуг

Здійснення банківської діяльності, банківських операцій або іншої діяльності з надання фінансових послуг без набуття статусу фінансової установи чи без спеціального дозволу (ліцензії), якщо законом передбачено набуття статусу фінансової установи чи одержання спеціального дозволу (ліцензії) для здійснення зазначених видів діяльності, або з порушенням порядку надання фінансових послуг юридичними особами, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але надають окремі фінансові послуги -

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, пов'язані з отриманням доходу у великих розмірах, -

тягнуть за собою накладення штрафу від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Отримання доходу у великих розмірах має місце, коли його сума у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 166-12. Порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності

Порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності:

не прийняття рішення, не оформлення, не видача (не надсилання) передбаченого законом документа органом ліцензування протягом встановленого законом строку;

прийняття рішення, складання акта, видача розпорядження органом ліцензування, що не відповідає нормам законодавства у сфері ліцензування;

невнесення в установлений законом строк до ліцензійного реєстру відомостей, обов'язкове внесення яких передбачено законодавством у сфері ліцензування; невиконання органом ліцензування у передбачений законом строк розпорядження про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування - тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, - тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від вісімдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 166-19. Порушення законодавства у сфері гарантування вкладів фізичних осіб.

Порушення керівником банку порядку складання або подання відомостей до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб - тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невиконання або несвоєчасне виконання керівником банку законних рішень Фонду гарантування вкладів фізичних осіб - тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невнесення або несвоєчасне внесення банком збору до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб -

тягнуть за собою накладення штрафу на керівника банку в розмірі від чотирьохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 166-20. Порушення законів України та нормативно-правових актів Національного банку України щодо здійснення нагляду (оверсайту) платіжних систем та систем розрахунків (далі - платіжні системи).

Неподання, несвоєчасне подання або подання завідомо недостовірної інформації з питань діяльності платіжних систем Національному банку України, якщо подання такої інформації передбачено законами України та нормативно-правовими актами Національного банку України, -

тягне за собою накладення на фізичних осіб - підприємців та посадових осіб юридичних осіб, які є об'єктами нагляду (оверсайту), штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ухилення осіб, які є об'єктами нагляду (оверсайту), від перевірки, невиконання вимог Національного банку України щодо усунення порушень законів України та нормативно-правових актів Національного банку України -

тягне за собою накладення на фізичних осіб - підприємців та посадових осіб юридичних осіб, які є об'єктами нагляду (оверсайту), штрафу від трьохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Надання послуг платіжної системи в Україні без реєстрації платіжної системи в порядку, установленому законами та нормативно-правовими актами Національного банку України, -

тягне за собою накладення на фізичних осіб - підприємців та посадових осіб юридичних осіб, які надають послуги платіжної системи, штрафу від чотирьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частинами першою - третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення, тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Термін "нагляд (оверсайт)" вживається у значенні, визначеному Законом України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні".

Питання для перевірки знань:

1. Надайте визначення поняття «фінансова послуга». В якому нормативно-правовому акті закріплено це поняття?
2. Які послуги є допоміжними до фінансових послуг?
3. Назвіть та охарактеризуйте різновиди фінансових послуг.
4. Охарактеризуйте договір про надання фінансової послуги.
5. Назвіть та охарактеризуйте учасників відносин з надання фінансових послуг.
6. Перелічте та охарактеризуйте права учасників відносин з надання фінансових послуг.
7. Перелічте та охарактеризуйте обов'язки учасників відносин з надання фінансових послуг.
8. За допомогою яких засобів можливо захистити ділову репутацію?
9. За які порушення прав споживачів фінансових послуг передбачена відповідальність у Законі України «Про фінансові послуги та фінансові компанії»?
10. Які санкції за порушення прав споживачів передбачені у Законі України «Про фінансові послуги та фінансові компанії»?